

SINDHI

(ARABIC)

(COMPULSORY)

CS (Main) Exam 2015

Time Allowed : Three Hours

Maximum Marks : 300

QUESTION PAPER SPECIFIC INSTRUCTIONS

Please read each of the following instructions carefully before attempting questions :

All questions are to be attempted.

The number of marks carried by a question / part is indicated against it.

Answers must be written in **SINDHI (Arabic)** unless otherwise directed in the question.

Word limit in questions, wherever specified, should be adhered to and if answered in much longer or shorter than the prescribed length, marks may be deducted.

Any page or portion of the page left blank in the Question-cum-Answer Booklet must be clearly struck off.

1Q. هيٺين مان ڪنهن به هڪ وٽي تي اٽڪل 600

100

لفظن ۾ مضمون لکو.

(a) نوجوانن تي وڌندڙ دماغي بوجھ

(b) ناڪامي، ڪاميابي ۽ جي ڪٿي آهي!

(c) ڇا پڙهڻ جي عادت گهٽي پئي وئي؟

(d) سماج ۾ انڌر وٽي خلاف قدم

هيٺ ڏنل شعر ڌيان سان پڙهو ۽ ان جي هيٺان
لکيل سوالن جا جواب مٿان، صحيح ۽ سٺ ڄاڻي
۾ ڏيو.

12×5=60

ڇوڙيون ٻي ائين ٿيون ته ڀارت ۾ ڪاليجن مان
تعليم پڙهيندڙ نوجوانن جو 80 سيڪڙو بي روزگار آهن.
نوجوانن کي ڌيان ڏيڻ لاءِ ڪنڊڙن مشقن مان هڪ هي پروڊ
۾ آڻڻ، ان انگ سان ڀڃڻ نه ٿيندو. نوجوانن سان
گالڙي مان، ائين ٿي سگهان ٿو ته تقريباً 90 سيڪڙو
نوجوان ان لاءِ بي روزگار آهن جا ڪا به ٿي اهي غير ذميدار
۽ ڪن لائق ڪندڙ آهن. ڪي به ڪي نوجوانن خراب
طور طريقن وارو اعتماد ڏيکارڻ جي غلطي ڪرڻ شروع ڪئي
آهي. انهن کي ڪجهه ڪرڻو ئي ناهي ۽ صرف وڌا
پيسا ٺاهڻ آهن.

انهن ناهي ته اهي بيڪار آهن، گھڻا ته سٺي
انگريزي ڳالهائين ٿا ۽ منجهن پنهنجو پاڻ ۾ به اعتماد
آهي. اهي تازه ترين پرنگ ٿون، فلمن ۽ سرچن ڪن
جي ڄاڻ رکن ٿا، پر منهن ڪير ان کان اڳتي وڌي ٿو ته
پوءِ جي وائڙن جيان ڏک ٿي ڏسندا رهين ٿا. انهن
کي تمام گھڻو پيسو ڪمائڻ جي چاهت آهي، شعر جو
منڊيا به وڌوڻو اثر ۽ ڳالهائڻ بابت روز ڇڏيندڙ مواد

مان ڇاڻ پوي پيئي؟ پر انهن کي اهو هنر ناهي.
 جنهن جي مدر سان اهي ان قسم جو ناتو ڪمائي سگهن.
 انهن جو پيمانو ڪجهه منجهيل آهي؛ انهن کان سندن
 گريجوئيشن وٺڻ بابت ڪجهه سوال پيو ته
 تڪرر ۾ ته کين ڪجهه سمجهه ۾ نٿي ڪونه ايندو. ٻين
 وڌيڪ پڙهائي ڪرڻ آهي ته تعليمي طور ڪير به ڪونه
 ٿو ڪري. پر ڪجهه ٻيا سوال به آهن. اخلاقيات
 ۾ هلڪ ڇلت بابت سوال، ته تون ڪنهن ۾
 پڙهڻ آهين، ته تون پنهنجو وانڌائي ڌار ورتو
 ڪيئن صرف ڪندو آهين. پوءِ اهي گهڻي ۾ گهڻا
 نوجوان ڇوڪرا ۽ ڇوڪريون ڇڻ مون تان منجهيل
 نظرن سان نهارين پيا، ”مون کي انهن سوالن جو
 ڪهڙو جواب ڏيو آهي؟“

اهو مهينو نٿو ٿي ته انهن کي چيو وڃي ته
 اها سندن ئي زندگي آهي ۽ اهي پاڻ ئي پاڻ بابت
 مون کي ڪجهه ٻڌائين، ڇا ڪاڻ ته اهي هميشه نڪيا
 نڪيا جواب ڏيندا آهن ته جيئن ڪجهه به چئي
 جان ٿو ائي سگهن. ”جيڪڏهن مان ان بابت گهڻي
 ڪوشش ڪندس ته پوءِ مان مهينو ثابت ٿيندس“
 اهي چون ٿا. پوءِ راتون رات نوجوانن منجهان

گورنر ما پانک، گنار وچائيندر، اوج درجي جا
بينس مين پر اداکار بڻجن ٿا. مون کي صيرت
گندي جيڪڏهن ڪو به اشروو ڪندڙ اهڙو ڏس ڪيون
پڪيون ڪهاڻيون خريد ڪرڻ جي نارائني ڪندو.

جين جين يارٽ اڳيان پيو وڌي، ته اسين
ڪو به ويچار ئي ڪونه ڪندڙ پيرهي پيدا ڪيئي آهي،
جن جو مقصد ئي آهي بنا ڪجهه ڪرڻ جي بهترين زندگي
جيتي. اسين پيو ڳلي جي اسين بغير ڪنهن مقصد
۽ ارادي پوري اخلاق جي راجار ماڻهو پيا پيدا
ڪريون. جيڪڏهن پنهنجي جان ۽ مال ۽ ڪجهه ڪم
جو ڪري ڏيکارڻ جي ڪين چون ڏئي وڃي ته پوءِ ڪهڙي
پنهنجي جان ۽ مال وارو جواب ڏيندا. اوهين ڏهن
نوجوان آهيو ته ڪجهه نه ڪجهه مقصد هئڻ چڪائي.
ٿي سگهي ٿو ته اوهان جا ويچار صحيح نه به هجن،
پر اوهان ۾ هڪ مقصد جي حمايت جي ٿرپ هئڻ
گهرجي، اڄ ڪلهه نوجوان پنهنجي مقصد طرف ڪو
ڇاه ٿي ڪونه پيا رکن، هن پيرهي ته جا گھسيل پٽيل
جواب ڏندي مون کي لکندو آهي ته نئون منتر صرف
پيسو ئي آهي، جيڪڏهن ڪير وڌيڪ معنيٰ خيز ڪالهه
ڪري ٿو ته اهو هڏي خارج آهي.

سوال :

12 (a) نوجوانن جي بي روزگاري دجا گھڙا سبب آهي؟

12 (b) اڄ جا نوجوانن لکڪ مان گھڙي توقع رکندا؟

12 (c) بھول لکڪ، اڄ هي نوجوانن جو گھڙو
ھڪ ئي مقصد آهي؟

12 (d) اڄ هي نوجوانن جو گھڙو نئون عنصر سمجهيو

12 ويو آهي؟

12 (e) موجوده نوجوان بي روزگاري جو آدرسواد طرف

12 گھڙو لڙو آهي؟

3Q. ھيٺ ڏنل شعر جو سار انھي رٿي اٽڪل ھي ڳالھي تي
ھمي جيئرو لکو. ھمرباني ڪري ان کان گھٽ نہ ڪريو
سار، اوهان جي سنھي پولي ٿي ھو ڪي.

60

دفاع جي ميدان ۾ باھرين ملڪن تي گھٽ مدار رکندي خود ڪڍيل
شعور اڄ ھو نہ ۾ رٿاندي توڙي معاشي لحاظ کان
ضھورت آهي. سرڪار، گذريل دور ۾ پيداواري لياقت جي رڳو
ڪندي ھر قسم جي فوج لاءِ ضرورت آھي آرٿنسي فيڪٽرين ۾

ٺهڻي مشجبي پبلڪ سيڪٽر کي برابرو ڪيو آهي، پوءِ به دفاعي هٿيارن
 جي پيداوار جي لياقت ۽ صلاحيت لاءِ هندوستان کي پرايويت سيڪٽر
 کي وڌائي جي ضرورت آهي، ان سلسلي ۾ ڏيهي پيداوار کي
 هٿي ڏيڻ ۽ واڌاري لاءِ هندوستان ۾ ٺاهيو جڙوڻ ۾
 هي اهم قدم کڻيو وڃي آهي، دفاعي هٿيارن جي ضرورت ٻين
 تمام اهم ڪارو وڌيڪ آهي ڇاڪاڻ ته ان سان نه صرف پرڏيهي
 ناڻي جي بيمت ٿي ٿي پر ملڪ جي سلامتي رکي ڏيڻ ۾ هٿي
 ملي ٿي.

دفاعي ميدان ۾ هندوستان ۾ ٺاهيو جڙوڻ جي پاليسي ان لاءِ به
 هلائي وڃي جو هندوستان جي سرڪار ان جي اڳتي استعمال
 ڪندڙ ٿي آهي، دفاعي ڄاڻاڻ واري پاليسي ماتحت ڏيهي
 دفاعي صنعت جي واڌاري لاءِ سرڪار پاليسي پلي پائت هلائي ٿي،

جتي هندوستان ۾ خريد ڪيو ۽ خريد ڪيو ۽ هندوستان ۾ ٺاهيو
 کي پاهرين دنيا مان خريد ڪيو ڪرڻ تڙجيع ڏني وڃي ٿي،
 ايترو دور ۾ اميرت جي چونڊ ڏاڍو گھٽ نظر ايندي ۽
 گھربل نظام جي پيداوار ۽ ان جي وڪاس لاءِ هندوستان
 صنعتڪاري کي بهترين مواقع ڏنا ويندا، جيئن ته تڪنالاجي

هي خيال کان هندوستانی ڪھنڊن کي موجوده دور ۾ مڪمل
لياقت نہ بہ هوندي، ان لاءِ انھن کي ياسواري واپور باھرين
ملڪن سان گڏيل ڪارخانا پيدا ڪئي سگھي ٿي ساڻس
تيعن لاءِ حاصل ڪرڻ جو انتظام ٿي سگھي ٿو.

هن مڪمل تائين گھرو صنعتڪاريءَ کي دفاعي سيٽرم
داخل ڪرڻ لاءِ لائسنس ۽ ايف. ڊي. اي. واپسي ڏيڻ
مربذ ڪونہ هونديون هيون، ان لاءِ دفاعي پيداوار جي ميدان ۾
پروسيس کي آسان ڪرڻ لاءِ ڪجهه اقدام ڪيا ويا آهن.
دفاعي ميدان ۾ باھرين سميرڻ کي ھٿي ڏيڻ لاءِ ايف. ڊي. اي.
واپسيءَ کي آسان ڪرڻ سميت ڪا وڌيڪ اهميت رکي ٿي.
لائسنس واري واپسيءَ کي بہ آسان ڪيو ويو آھي ۽ ھاڻ ڪھڙي
پرزاءِ خام مال، ٽيسٽنگ اوزار ۽ پيداواري مشينري
انھن لائسنس جي دائري کان باھر ڪڍيل آهن.
جيڪي بہ ڪمپنيون ان قسم جو مال تيار ڪرڻ جون خواهان
آھن تہ کين انٽرنيشنل لائسنس جي ضرورت ڪونہ آھي.

دفاعي ميدان ۾ گھرو توڙي ٻاهرين سميرڻ گھڻن ۾
 ٻنهي کي وڏو موقعو ڏنل آهي. هڪ طرف سرڪار ان قسم
 جي حاضرات لاءِ پاليسي ۾ ضروري تبديليون آڻي رهي آهي
 جنهن ۾ ايف. ڊي. آر. سميرڻ، لائسنس توڙي موٽڻي پڻ
 اچي وڃي ٿا، ان لاءِ صنعتن کي به تڪڙا لاهي ۽ گھربل
 سميرڻ جي واڌاري واري لنگھار قبول ڪرڻي پوندي.
 دفاع، اهو ميدان آهي جنهن ۾ واڌاري وڌي سميرڻ،
 تڪڙا لاهي ۽ نواڻ جي ضرورت آهي. ان لاءِ صنعتن کي
 به عارضي مفاد ڏي وڌي مدت واري فائدي لاءِ منهنجي
 زھني ٻڌڻي پوندي. اسان کي کوجنا ۽ ترقي ۽
 پيداواري صلاحيتن ۾ خلاصو آڻي رهيا آهن ڊيان ڊيڻ
 جي ضرورت آهي. گھرو صنعتن کي وڌائڻ ۽ ڪارخانن جي
 سرھڪ سميرڻ ۾ ناڻو ڀرو سٺو لاءِ بيلڪ ٿوري ڊيٽا پيوڊيٽ
 ٻنهي لاءِ سمارٽ ڪار حاصل ڪرڻ جي ضرورت آهي.

(لفظن 483)

20

هيٺ ڏنل ٽيڪس جو انگريزي ۾ ترجمو ڪريو.

4Q

عربستان ۾ وڏو حصو بيان تي منهنجي آهي. اهي
 صرف واري ۽ پيٽر ڪاٺ سوار پيو ڪجهه به ناهي. اها واري
 ايترو ته تيش واري هوندي آهي جو ان تي اوهي
 گھمي به نٿا سگھو. انهن بيانن ۾ گھڻي تمام وڏي گھراڻي زمان

پاڻي راجا جيتجا به باهر ڦٽي ندين ٿا، جيڪي ايترو ته اونھائيءَ
 ۾ هوندا آهن جو سڄي زمين تي به انھن کي سڪائي نه سگھندي
 آهي. اهي ڇوڙا ڏيکي ڳاڻ تمام دورن تي به گھٽ انداز
 ۾ آهن پر جتي به اھڙو ڏٺو به جيترو اهي ته اهي
 سڪاندار ڏيکي وطن جي پيداوار ٿئي ٿي؛ جنھن ساء ان
 جيتھي جو پورو ڀر وارو حصو ٿيڻ ساء ڀريل ۽
 سرسبز و سڪاندار ٿي پوي ٿو. ان کي ئي بيابان جي وچ وارو
 زرخيز حصو 'اوپيس' ڪري سڏجي ٿو.

عرب ماڻھو جيڪي شعرو ڳاڻ باهر بيابانن ۾ رهن
 ٿا، اهي پورو سال گھٽندا ئي رهن ٿا. اهي خيما کوڙي
 ڪري رهندا آهن جيڪي آسماني زمين کان ٿي ۽ اُڀري
 سگھين ٿا، ته جيئن اهي هڪ زرخيز زمين کان ٻين زرخيز
 زمين تائين آسماني زمين اچي وڃي سگھن، جنھن تي ڀرڻ پورن گھوڙن
 ۽ اٺن لاري پاڻي رکڻ حاصل ڪري سگھن. انھن بيابانن ۾ عرب ماڻھو ڳاڻ ميوو

یہ کہی رہی وہی میں تیار تیل خار خون گائندا آگن. اُھی اُھن
کی سکاٹی پورو سال بیج گائٹ لاء مکی مڈنڈا آگن.

انھن عربن کی پوری دنیا جا حسین و جمیل گھوڑا
گھوڑا آگن. دھ عرب اھری گھوڑی تی سواری کنڈی
فخر محسوس گھنڈو اھی بی ان سان بیٹھنی سکر بی جیات
پوری پارہن جیان پیار گھنڈو اھی. دھ عرب لار ان بی
گھوڑی کان وڈیک اُٹ کارا سٹو گھوڑو اھی، مین نہ
اھو تگھو ستارو بی مضبوط بیچ گھوڑو اھی، دھ اُٹ
پن گھوڑن جینرو مال دیوی سنگھنڈو اھی. عرب ماھو
اُٹ تی مال نہ دیویڈا آگن نہ نالچ نہ ان تی سوار
گھوڑا آگن، اھن دھو میلن جا میل اھن بیابانن م
پیا ہلندا آگن. اھن لگنڈو اھی بیچ اھو اُٹ ہمس
مجنی م بیابان جو جھار اھی، جنھن مری ملی
ان کی ان نالی سان سڈیو وینرو اھی.

Language and communication are something that children learn by talking to one another. But schools consider this an act of indiscipline. Instead, we have a special grammar class to learn language ! One educationist remarked, 'It is nice that children spend just a few hours at school. If they spend all 24 hours in schools, they will turn out to be dumb !' In most schools, teachers talk, children listen. The same is true for other skills also. Children learn a great deal without being taught, by tinkering and pottering on their own.

Changes in the school system, if they are to be of lasting significance, must spring from the actions of teachers in their classrooms, teachers who are able to help children collectively. New programmes, new materials and even basic changes in organisational structure will not necessarily bring about healthy growth. A dynamic and vital atmosphere can develop when teachers are given the freedom and support to innovate. One must depend ultimately upon the initiative and respectfulness of such teachers and this cannot be promoted by prescribing continuously and in detail what is to be done.

In education we can cry too much about money. Sure, we could use more, but some of the best classrooms and schools I have seen or heard of, spend far less per pupil than the average in our schools today. We often don't spend well what money we have. We waste large sums on fancy buildings, unproductive administrative staff, on diagnostic and remedial specialists, on expensive equipment that is either not needed, or underused or badly misused, on tons of identical and dull textbooks, readers and workbooks, and now on latest devices like computers. For much less than what we do spend, we could make our classrooms into far better learning environments than most of them are today.

6Q. (a) هيٺ ڏنل پيمائحا جي معنيٰ لکو ۽ پوءِ اُهي
جملن ۾ ڪتب آڻيو.

2×5=10

(i) ڪُڪرَ ڪوري رُجي نانڌُ وڌيري جو.

(ii) آبي تاندي لاءِ بورچياڻي ٿي ويندي.

(iii) هجڻي ناٿو ته گهم لاءِ مڙاڻو!

(iv) دوريان دوريان مَ لهانَ سَ مالَ مَ ملانَ هوٽَ

(v) هيٺو سنهينجڙ نانڌُ پاڇهه به اوڏيائين مَکان!

(b) هيٺ ڏنل محاورن جي معنيٰ لکو ۽ پوءِ اُهي

2×5=10

جملن ۾ ڪتب آڻيو.

(i) اڃا ڪارا پٿرا سَڙن

(ii) اک سَڙي

(iii) اُڇ ڪارا مَڙ

(iv) ڪا رهنه مَڙي

(v) وارو ونگونه سَڙي

2×5=10

(c) هيٺ ڏنل لفظن جون صفتون لکيو.

- (i) ڪارڻ
- (ii) سونهن
- (iii) محنت
- (iv) دعوتداري
- (v) اخباري

2×5=10

(d) هيٺ ڏنل لفظن جا اسم ذات لکيو.

- (i) ڪارڪن
- (ii) اچو
- (iii) رقاصه
- (iv) تڪڙو
- (v) فريبي